

MATERIALE NEO-ENEOLITICE INTRATE ÎN COLECȚIA MUZEULUI DE ISTORIE AL TRANSILVANIEI (II)*

Anul 1985 a fost deosebit de bogat în descoperiri arheologice, care în parte au fost prelucrate și au intrat în fluxul științific. Activitatea de inventariere a materialelor, care provin din săpături sistematice, de salvare și a celor adunate cu ocazia unor cercetări de suprafață, continuă alături de cea de conservare și restaurare. De asemenea se experimentează prelucrarea datelor arheologice cu ajutorul calculatorului¹. Cercetarea complexă a situurilor arheologice a luat amploare, efectuându-se o serie de prospecțiuni cu magnetometrul cu protoni și cu radiații gama², precum și realizarea unor profile stratigrafice cu analize fizico-chimice, geologice și palinologice³, urmînd ca în viitor să se efectueze studii antropologice și paleofaunistice.

În cele ce urmează vom prezenta, în ordine alfabetică, localitățile de unde provin materialele intrate în colecția secției de preistorie a muzcului clujean. Sistemul de descriere este cel folosit în partea I a lucrării apărută în volumul precedent.

1 — Baci, com. jud. Cluj: 1) (*Punctul*) Str. Nouă; 2) (*Tipul de așezare*) Terasă înaltă pe malul stîng al Nadășului; 3) (*Istoricul descoperirii, descoperitorul*) Dombi István și Dombi Csaba, 1982—1983; săpături de salvare Zoia Kalmár, 1984; 4) (*Materiale descoperite*) Ceramică cărămidă cu pictură brună-deschisă; unelte din piatră șlefuită; topoare cu început de perforație, uhelte din calcedonie și opal (fig. 2); 5) (*Epoca, cultura*) Petrești, faza AB; 6) (*Nr. inventar*) P. 80308—80356, 80362—395, 80421—495, 80497—547, 80601—603, 80633—36, 80639—650, 80653—661, 80663—673, 80676—682, 80684—792, 80807—828, 80835—840, 80844—846, 80850—859, 80861—865, 80868—873, 80876—932, 80940—971, 80976—81000, 81348—377 (donatie și materiale din săpături arheologice); 7) (*Referiri bibliografice*) Zoia Kalmár, comunicare, Băile Herculane, 1984; Idem, comunicare Tîrgoviște, 1985.

2 — Chinteni, com. jud. Cluj: a) 1) *Obiectiv* 2, 6—8, 2) Pantele vestice ale Tegelșului; 3) Periochheză Gh. Lazarovici și Z. Kalmár, 1985); 4) Ceramică grosieră

* Partea I a apărut în *ActaMN*, XXI, 1984, p. 391—403.

¹ A fost proiectată de către noi o bază de date în vederea prelucrării materialelor rezultate din cercetările arheologice cu ajutorul calculatorului. Experimentări s-au făcut pe materialul ceramic de la Iclod și Piatra Ilșovii, campania 1985. Z. Kalmár — Fr. Kondasz, în *Ziridava*, , 1986, sub tipar.

² Măsurătorile au fost făcute de o echipă de la ITIM—Cluj, coordonată de dr. V. Morariu și Liviu Dărăban cu colaborarea altor specialiști de la Universitate și de la ITIM—Cluj. Măsurători au fost efectuate la Tureni — *Carieră, Săndulești — Tumulul 1* și la Iclod. Vezi mai jos, V. V. Morariu, M. Jalobeanu, *Prospec-tarea magnetică a tumulilor*, p. 431—438.

³ Analizele au fost făcute pe probele recoltate din secțiunea S₈ de la Baci — str. Nouă, de către dr. M. Preda și dr. Șt. Gallo de la Centrul de Cercetări Biologice — Cluj. Studiul geologic este făcut de prof. E. Stoicovici de la Facultatea de Geologie Cluj-Napoca. Analizele de polen au fost făcute de M. Lupșa, dar acestea nu au dat rezultat. Le mulțumim tuturor și pe această cale pentru sprijinul acordat.

și semifină, brună, cenușie, cărămizie, pasta cu nisip și cuarțit pisat, cioburi pisate; 5) preistorice; 6) Inv. P. 82308—314; 82337—340, 82343, 82347—349, 82351; 7) Inedite; — b) 1) *Obiectiv 4—5, 8*; 2) Pantele vestice ale Tegheșului; 3) Periegheză Gh. Lazarovici și Z. Kalmár, 1985); 4) Răzuitor din calcedonie (P. 82322); gratoar din silex cafeniu cu retușuri abrupte (P. 82345); ceramică fină, semifină și grosieră, cărămizie, pastă cu nisip, cioburi pisate și resturi organice (uneori pleavă); 5) neolitic târziu (cu analogii la Gilău, Șardu — vezi *ActaMN*, XIX, 1982, p. 247—252 — și mai recente la Vlaha, Iclod și Cluj—Stăvilău); 6) Inv. P. 82322—327, 82319—320, 82345—346, 82350, 82352; 7) Inedite.

3 — Cluj-Napoca: a) 1) *Valea Caldă, obiectiv 2—3, 7*; 2) Luncă; 3) Periegheză Gh. Lazarovici și Z. Kalmár, 1985); 4) Ceramică grosieră și semifină, cenușie, neagră și brună, pastă cu cioburi și resturi organice; 5) preistorice; 6) Inv. P. 82407—410; 82412—416, 82425—428; 7) inedite; — b) 1) *Colonia Sopor*; 2) fără alte precizări; 3) Descoperitor Adrian Căfinaș, 1980; 4) Topor perforat; 5) Eneolitic; 6) Inv. P. 79924 (Donație); 7) Inedit; — c) 1) *Combinatul de Utilaj Greu*; 2) Terasă mijlocie a Someșului; Necunoscut, 1984; 4) Topor șlefuit; 5) Neo-eneolitic; 6) Inv. P. 80306; 7) Inedit; — d) 1) *Bulevardul V. I. Lenin, nr. 25—27*; 2) Prima terasă a Someșului; 3) Săpături de salvare P. Gyulai, R. Ardevan, Z. Kalmár, A. Soroceanu, I. Cîmpeanu, E. Iaroslavski, ș.a. 1984); 4) Unelte din silex și obsidian; ceramică brună deschisă și cărămizie, pastă cu nisip și uneori cu resturi organice (fig. 3); 5) Turdaș târziu și Grupul Iclod; 6) Inv. P. 81089—347; 7) Z. Kalmár, comunicare, Tîrgoviște, 1985; Idem, în *StComSatu Mare*, 1985, sub tipar.

4 — Cuptoare, com. Cornea, jud. Caraș-Severin: 1) *Piatra Ilisovii*; 2) Platou înalt (1200 m); 3) Periegheză Gh. Lazarovici și Fr. Resch, 1984); 4) Ceramică brună și cărămizie, pastă cu nisip fin sau pietricele; ornamente incizate, impresiuni sau în relief (fig. 5—6); 5) Coțofeni III; 6) Inv. P. 82466—511 (mostre); 7) Inedite. Pentru stațiune vezi *Analele Banatului*, II, Timișoara, sub tipar.

5 — Iclod, com. jud. Cluj: 1) *Pământul Vlădicii, zona B*; 2) Prima terasă a Someșului; 3) Săpături sistematice Gh. Lazarovici și Z. Kalmár, 1984—1985); 4) Unelte din obsidian, calcedonii și corneene (analize petrografice E. Stoicovici), ceramică din cele trei categorii, importuri Precucuteni II; 5) Grupul Iclod; 6) Inv. P. 79926—999, 80001—305, 80307, 80548—600; 81001—088; 81378—550, 81552—553, 81555; 81557—578, 81669—734, 81736—750, 81752—798, 81800—81827, 81829—862, 81864—891, 81894—948, 81950—954, 81959—82087, 82091—097, 82099—167, 82169—307; 7) Gh. Lazarovici — Z. Kalmár, comunicare, Deva 1986; Gh. Lazarovici, în *ActaMP*, X, 1986, p. 15—46; Z. Kalmár, în *ActaMP*, X, 1986, p. 61—70.

6 — Săndulești, com. mun. Turda, jud. Cluj: a) 1) *Carieră, lângă adăpost, Săndulești-Nord, obiectiv 6*; 2) Platou; 3) Periegheză Gh. Lazarovici, T. Soroceanu și Z. Kalmár, 1984—1985); 4) Răzuitor din obsidian, puternic denticulat; 5) preistoric; 6) Inv. P. 82512; 7) Inedit; — b) 1) *Carieră, obiectiv 1, lângă drum, spre tumulul 1*; 2) La cumpăna apelor, deasupra Cheilor; 3) Periegheză Gh. Lazarovici, T. Soroceanu și Z. Kalmár, 1985); 4) Buză de castron, slip cărămiziu, miez negru, pastă cu cioburi pisate; 5) Coțofeni; 6) Inv. P. 82513; 7) Inedit.

7 — Sinnicoară, com. Apahida, jud. Cluj: 1) *Sub Coastă, obiectiv 3*; 2) Platou deasupra Someșului; 3) Periegheză Gh. Lazarovici și Z. Kalmár, 1985); 4) Ceramică semifină, brun-cenușie cu flecuri cărămizii, pastă cu nisip, toartă „cioc” perforată, unelte și așchii din calcedonie; 5) Tiszapolgár; 6) Inv. P. 82362—374, 82386—387, 82395; 7) Inedite; B — 4) Ceramică semifină, cărămizie, uneori cu slip căzut, pastă cu cioburi pisate, ornament incizat și cu impresiuni; 5) Coțofeni II;

6) Inv. P. 82380—383; 7) Inedite; C — 4) Ceramică grosieră și semifină, brună, cărămizie, pastă cu nisip, pietricele și cioburi pisate; 5) Preistorice; 6) Inv. P. 82375—82377, 82384, 82388—394, 82396—398; 7) Inedite.

8 — Turdaș, com. jud. Hunedoara: 1) *La Luncă*; 2) Așezare în lunca Mureșului; 3) Probabil din săpăturile lui M. Roska, 1910; 4) Capace de vase, grosiere, semifine și fine, negre, negre cenușii, cenușii, brune și gălbui; ornamente incizate, cu impresiuni (fig. 7); 5) Vinča—Turdaș; 6) Inv. P. 81579—599; 7) Inedite.

9 — Tureni, com. jud. Cluj: — a) 1) *Spatele Blocului, obiectiv 6*; 2) Terasă înaltă, pe dreapta Văii Racilor; 3) Periegheză Gh. Lazarovici, Z. Kalmár, 1985; 4) Fragment de os de animal, fragment ceramic, pastă grosieră, brun-cenușie, cu nisip; 5) Preistoric; 6) Inv. P. 82514—515; 7) Inedite; — b) 1) — *Carieră, obiectiv 2*; 2) Platou înalt deasupra carierii; 3) Periegheză Gh. Lazarovici, T. Soroceanu și Z. Kalmár, 1985; 4) Ceramică semifină, brună-deschisă, pastă cu nisip; 5) Coțofeni; 6) Inv. P. 82516—523; 7) Inedite; — c) 1) *Poderei, obiectiv 1*; 2) Terasă înaltă în interiorul Cheilor, pe malul stîng al văii; 3) Periegheză Gh. Lazarovici, T. Soroceanu și Z. Kalmár, 1985; 4) Ceramică fină și semifină, cenușie și cărămizie, pastă foarte bună, arderea puternică, luciu metalic; 5) Tiszapolgár; 6) Inv. P. 82524—546; 7) Inedite.

Marea majoritate a acestor materiale arheologice au intrat în fluxul științific, fiind prezentate la diferite simpozioane și sesiuni de rapoarte (Tîrgoviște — 1985, Deva — 1986). Materialele arheologice descoperite la Cluj-Napoca — *Valea Caldă, Colonia Sopor, C.U.G., Chinteni, Sinnicoară, Tureni, Săndulești* fac subiectul unor lucrări care prezintă rezultatul cercetărilor de suprafață și sonde efectuate în județ adunate sub titlul *Prospecțiuni, cercetări și săpături arheologice de salvare pe teritoriul municipiului și județului Cluj*. (vezi mai jos p.). Aceste lucrări prezintă descoperirile neo-eneolitice alături de materialele din alte epoci (fierului, roman, postroman, medieval), descriind pe larg zona și materialele avînd în anexă hărți și planșe.

Lucrarea de față prezintă descoperiri aparținînd culturii Vinča—Turdaș (Turdaș), grupului Iclod (Cluj-Napoca, Iclod), culturii Petrești (Baciu), culturii Tiszapolgár (Sinnicoară, Tureni) și culturii Coțofeni (Cuptoare, Săndulești, Sinnicoară, Tureni). O atenție deosebită trebuie acordată materialelor descoperite la Chinteni — *Obiectivele 4—5, 8*, fiind vorba de o ceramică cu cioburi pisate și resturi organice deseori pleavă în pastă. Astfel de materiale sînt descoperite doar în cîteva puncte din zona Cluj și aparțin unui orizont neolitic tîrziu cu ceramică pictată. Recent s-a efectuat un sondaj la Cluj-Napoca — *Stăvilar*, unde este o locuire din această vreme. Aceste materiale se leagă de un fenomen mai larg din neoliticul mijlociu constituind o problemă care va trebui rezolvată, neoliticul mijlociu și tîrziu al Transilvaniei fiind la ora actuală prea puțin cunoscut, mai ales în zonele central-nord-vestice. Lămurirea așa-zisului Complex Cluj—Cheile Turzii—Lumea Nouă, a culturii din care face parte grupul Iclod, a materialelor Petrești în aceste zone, a raportului cronologic dintre acesta, grupul Iclod și cultura Tiszapolgár, precum și materialele ceramice cu pleavă în pastă de la Cluj, Chinteni, Iclod, Gilău, Șardu și Vlahă, ar fi o problemă importantă pe care viitoarele cercetări urmează să o rezolve.

MATÉRIAUX NÉO-ÉNÉOLITHIQUES ENTRÉS DANS LA COLLECTION DU MUSÉE D'HISTOIRE DE LA TRANSYLVANIE (II)

(Résumé)

On met à la disposition des spécialistes les pièces néo-énéolithiques avec lesquelles les collections de notre musée se sont enrichies récemment. Les découvertes sont présentées en ordre alphabétique, en s'effectuant, où c'est possible, d'attributions culturelles ou des précisions chronologiques.

Localitatea	Cultura Vinca-Turdaş	Grupul Iclod	neo-eneolitic	Cultura Petreşti	Cultura Tiszapolgár	Cultura Coţofeni	preistorice
Baciu				× ×			
Chinteni 2							× ×
Chinteni 5			× ×				
Chinteni 5			× ×				
Chinteni 6							× ×
Chinteni 7							× ×
Chinteni 8			× ×				× ×
Cluj-V. Caldă 2							× ×
Cluj-V. Caldă 3							× ×
Cluj-V. Caldă 5							× ×
Cluj-V. Caldă 8							× ×
Cluj-Sopor			× ×				
Cluj-CUG			× ×				
Cluj-Lenin		× ×					
Cuptoare						× ×	
Iclod		× ×	×				
Sănduleşti 1							× ×
Sănduleşti 2						× ×	
Sînnicoară					× ×	× ×	
Turdaş	× ×						
Tureni 6							× ×
Tureni 2						× ×	
Tureni 1					× ×		

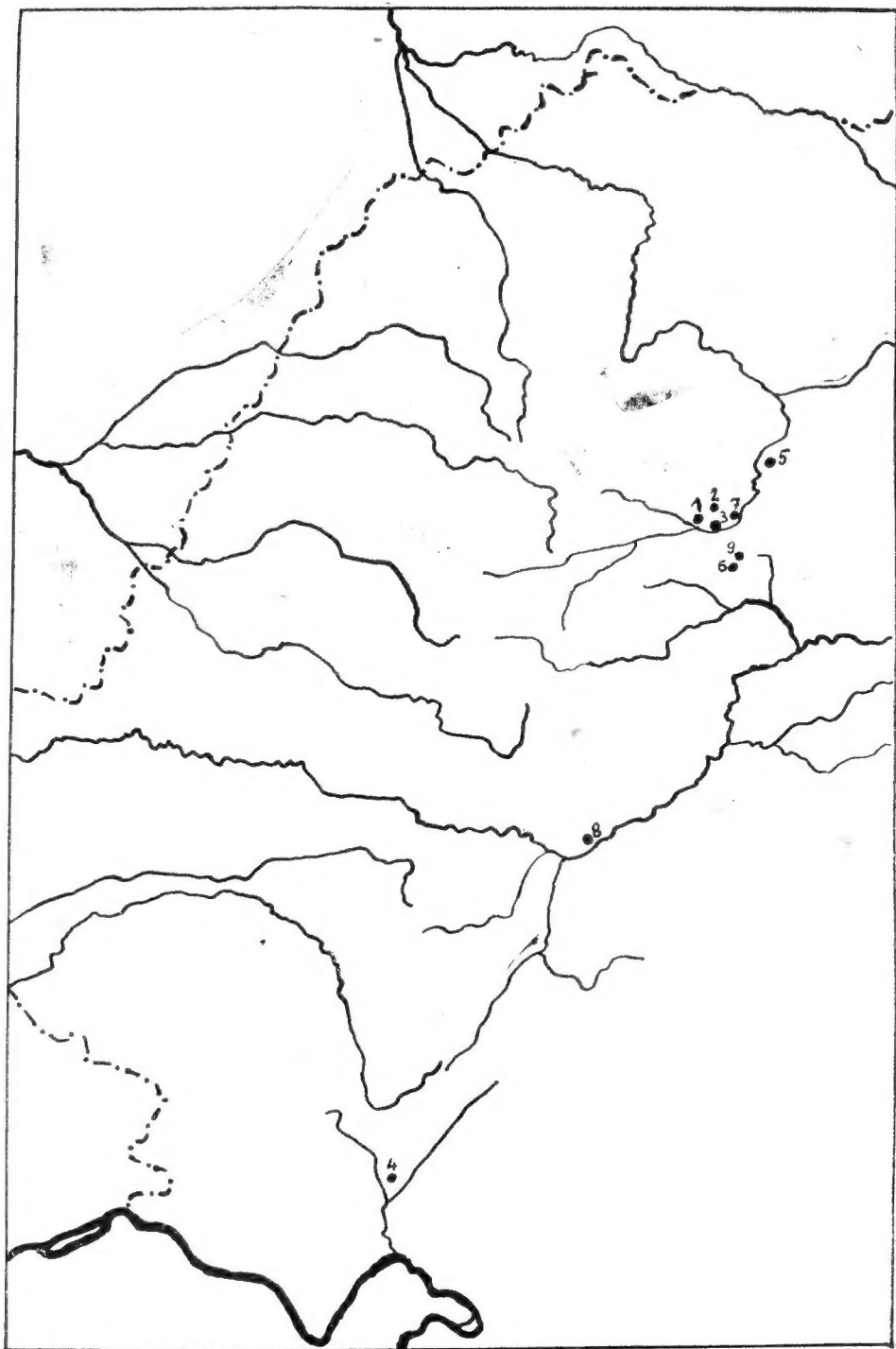

Fig. 1 — Harta descoperirilor.

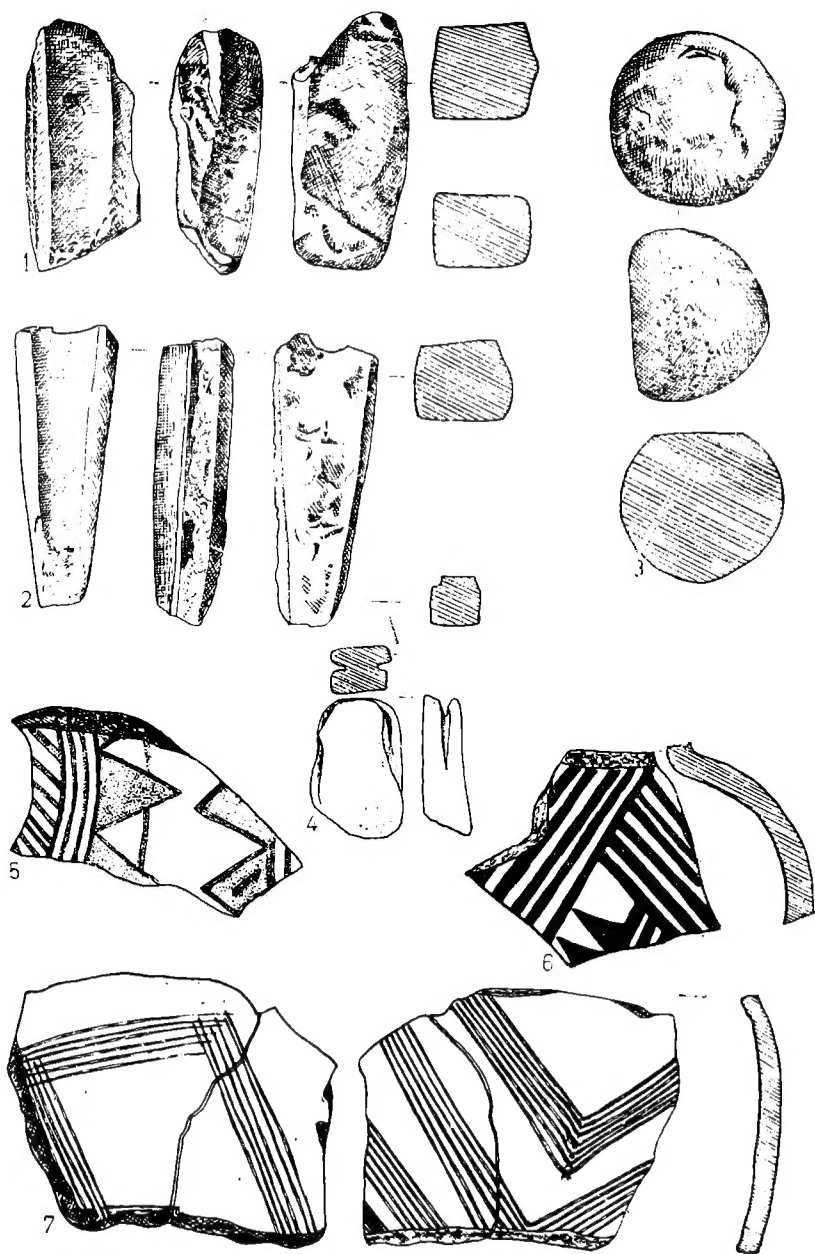

Fig. 2 — Baci — str. Nouă, cultura Petrești.

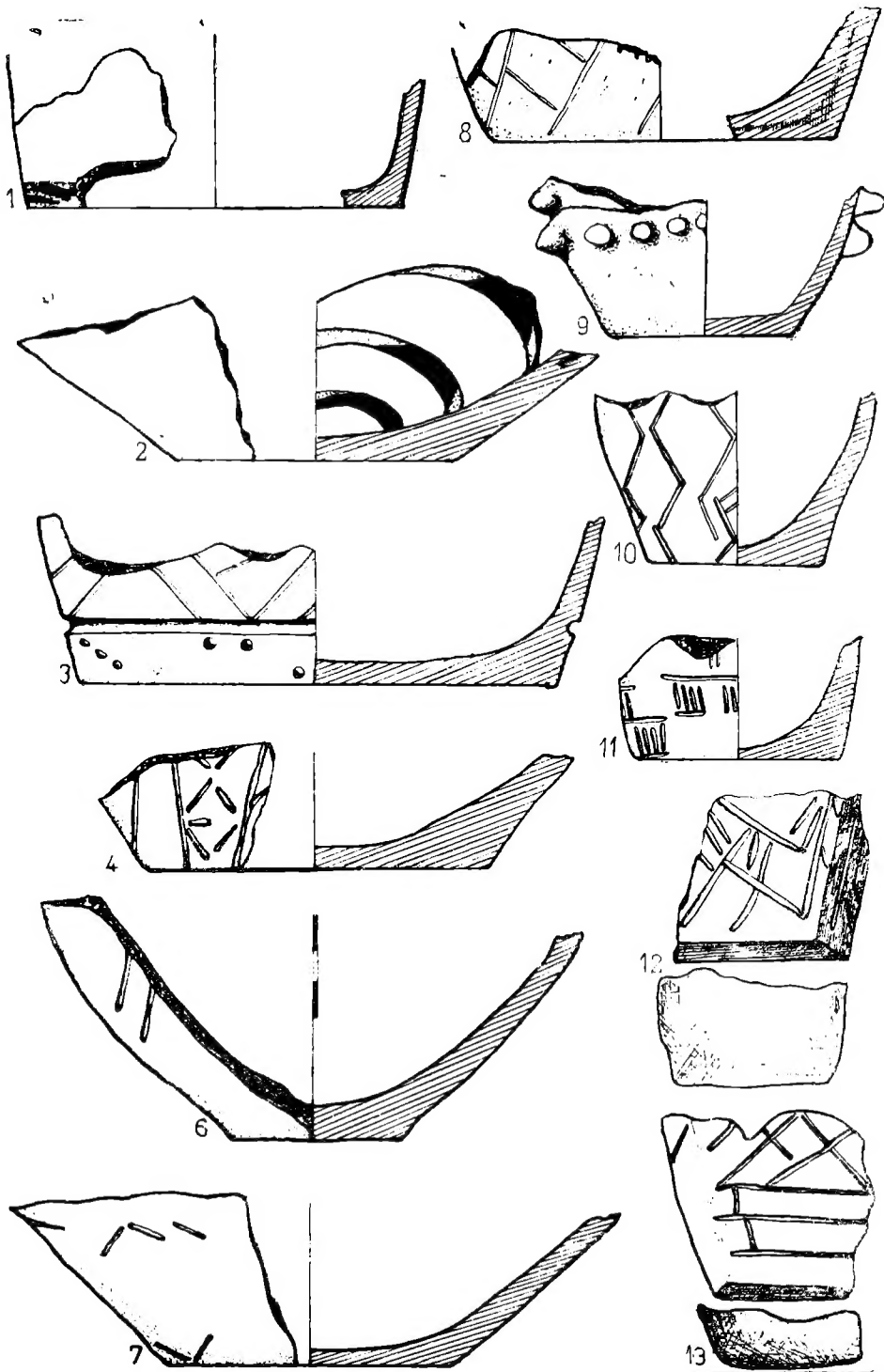

Fig. 3 — Cluj-Napoca — B-dul Lentin, grupul Iclod.

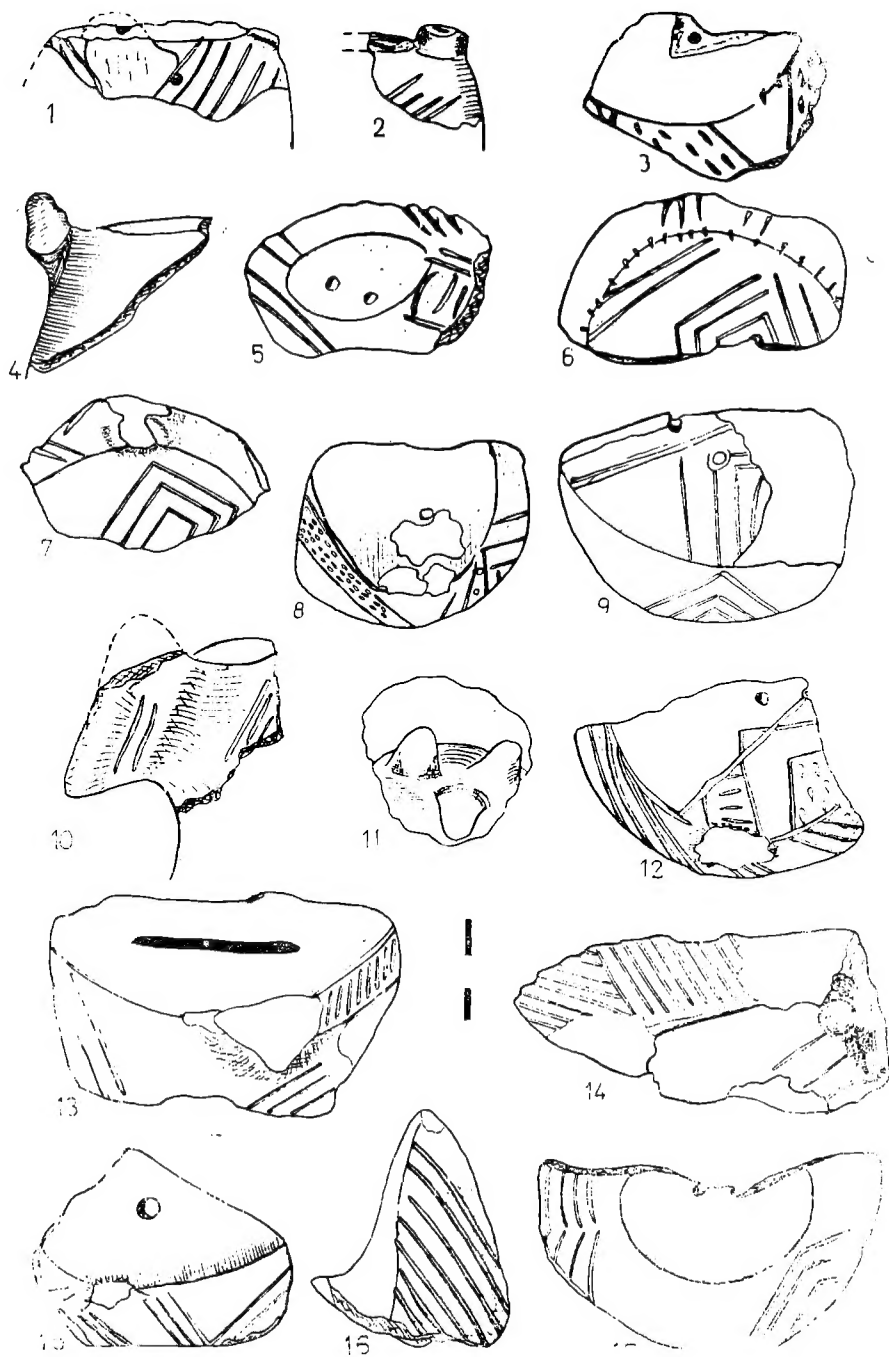

Fig. 4 — Turdaș, capace de vas, cultura Vinča—Turdaș.

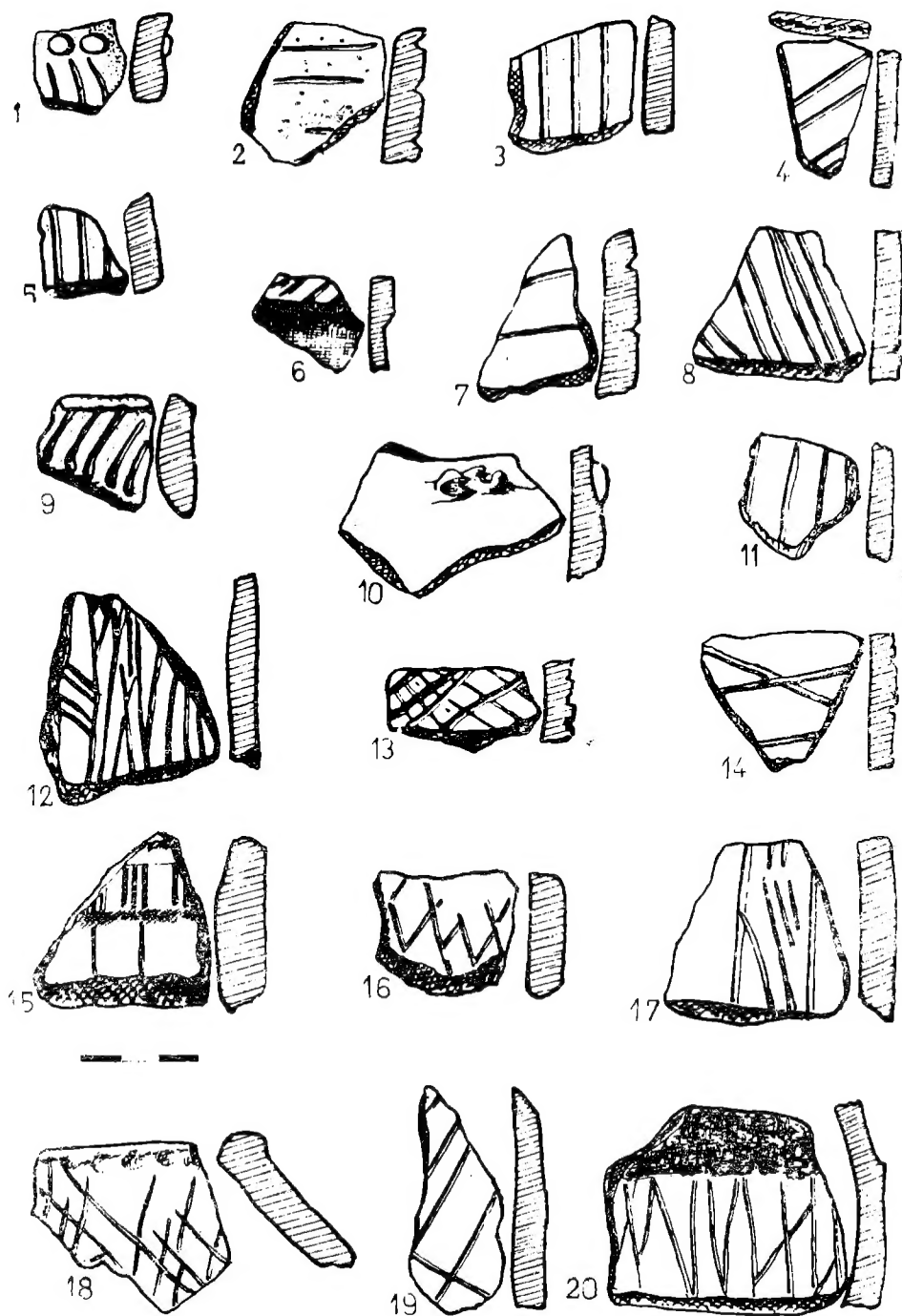

Fig. 5 — Cuptoare — *Piatra Ilișovii*, cultura Coțofeni.

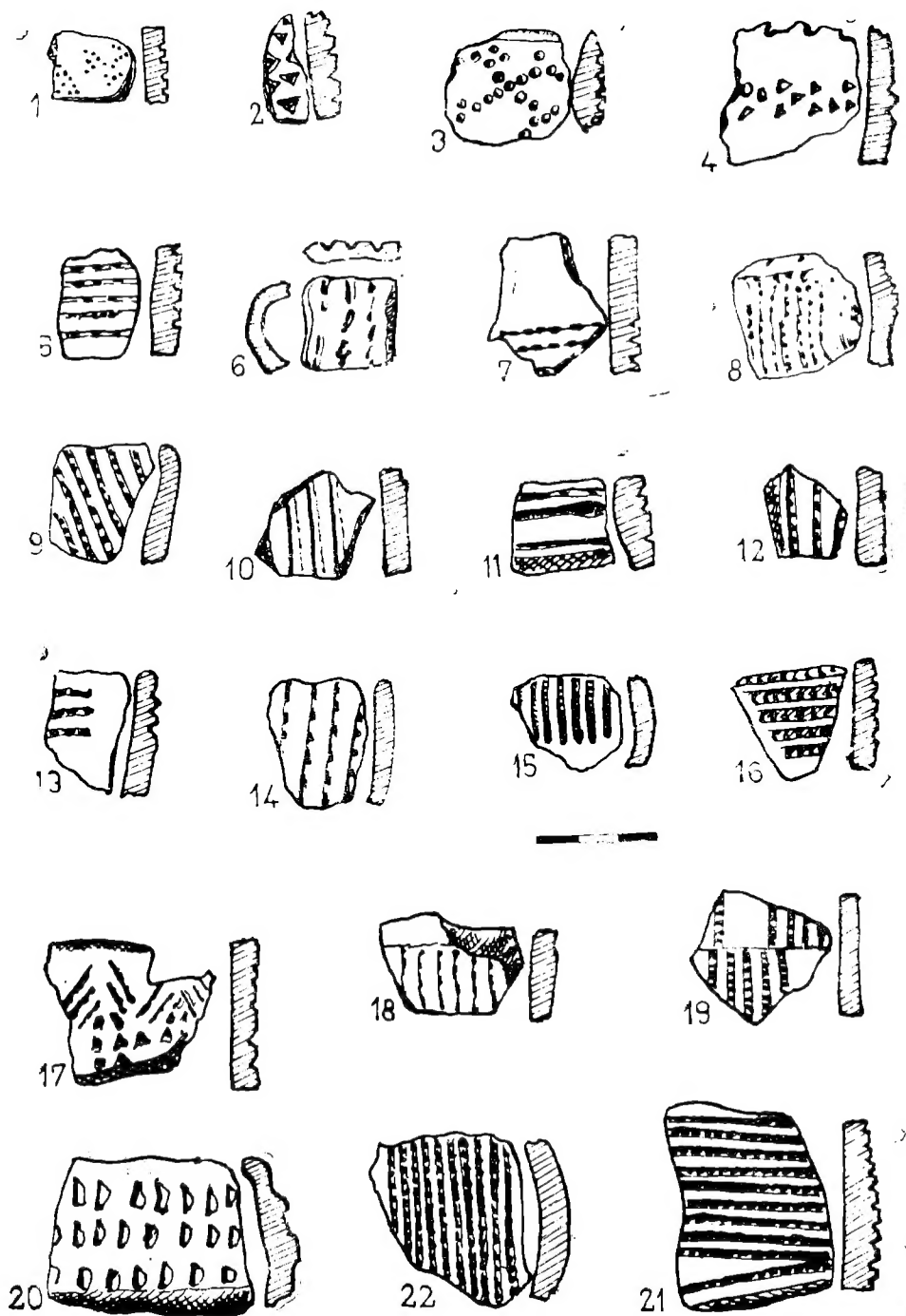

Fig. 6 — Cuptoare — *Piatra Ilîșovii*, cultura Coțofeni.